

v těchto básních je sotva postřehnutelné vtiskování a zahlazování. Žádné napětí, nic křečovitého. Prostě nehybné ticho a čekání.

Kristina Láníková, Úvahy nad zájmeny. Praha, Fra 2020.

Zdeněk A. Eminger

Hoškův Tolkien a Tolkienův Hošek. Prolnutí, kterého bylo třeba

Nebývá zvykem, aby autor prózy, poezie nebo odborné literatury vydával téměř rok co rok knihu, která by svou kvalitou a hodnotou nepokulhávala za těmi předchozími. Religionista, teolog, kazatel a vysokoškolský pedagog, vstupující do dialogu veřejného prostoru, Pavel Hošek, představil v polovině tohoto roku nový titul *Sloužím Tajnému ohni: Duchovní zdroje literární tvorby J. R. R. Tolkiena*. Svou knihou navazuje na badatelskou a ediční řadu, kterou v minulých letech započal svými studii o C. S. Lewisovi, E. T. Setonovi a Jaroslavu Foglarovi. Autor neskrývá vedle své odborné zvědavosti i osobní zájem na tématech a osudech, o nichž kdysi pouze nečetl, ale které také v hloubce svého života a duchovního hledání prožíval a prožil. Tato vnitřní investice a regresivní pouť do jeho dospívání, ale také do jeho otcovství (porozumět skrze tolkienovské příběhy

dětem je přece krásné), se zúročila v knize, která – kdyby byla rovnou psaná v angličtině – by právem doputovala k nemalému množství čtenářů, pro něž jsou knihy J. R. R. Tolkiena cosi jako biblí nebo knihou na pustý ostrov. Tahle kniha je událost.

Hošek knihu rozdělil kromě Předmluvy a Posledního paradoxu (místo epilogu) do pěti oddílů: I. Životní pouť, II. Vlvy a zdroje, III. Teologie Středozemě, IV. Tolkienova teologie umění a V. Paradoxy a tajemství Tolkienova života a díla. Ten, kdo četl Tolkienova *Pána prstenů*, *Silmarillion* a jeho ostatní knihy jen jako jeden z dalších pohádkových příběhů, anebo je viděl pouze v jejich zfilmované podobě, bude patrně překvapen šíří i hloubkou Hoškova tolkienovského záběru. Centrální téma jeho práce tkví v reflexi, zda a nakolik se Tolkienovo žité katolické křesťanství a jeho vlastní teologické myšlení (ač se za teologa nepovažoval) promítlo do struktury a narativu jeho slavných příběhů. Ve filmové verzi Tolkienových knih se křesťanská linka jeho uvažování ukáže, mám za to, spíš hrstce diváků. Avšak při čtení knih s určitým teologickým a religionistickým předporozuměním je pravděpodobné, že se čtenářova imaginace oprostí od prvoplánové pocitové blaženosti a údivu a objeví křesťanstvím prosetou a pochopenou mytologii anglosaských a starogermánských příběhů i základní prvky křesťansky orientované teologie – trojiční postavu Boha, duchové bytosti, otázky Stvoření, lidského údělu, krásy, dobra a zla, ráje a pekla, Boží prozřetelnosti, života a smrti, světla a temnoty,

času a bezčasí (věčnosti), světa a nadsvěta a také fantazie a svobody, které křesťana vedou k přemýšlení, co všechno se ve světě mýtů a křesťanství událo tak, jak nás o tom zpravují posvátné knihy a tisícileté nánosy tradice, a co křesťanství a židovství převzalo z ještě starších náboženských vrstev. Hošek čtenáře zbavuje nejen iluzí o filmové pohádkovosti a klipovitosti Tolkienových vyprávění, ale hlavně – ukazuje mu, z jak široké erudice a duchovní intimity povstaly životy a osudy, které dnes zná bez přehánění skoro každé malé dítě. Tohle nemohl udělat jen tak od zeleného stolu. Dalo mu to dost práce, vzalo mnoho energie a času, avšak zároveň ho to posunulo v jeho vlastním teologickém a spirituálním tázání.

Nedá se říct, že by Pavel Hošek religionisticky vykládal Tolkiena, jak se o to v psychologickém smyslu pokusil Eugen Drewermann u Saint-Exupéryho *Malého prince* (Eugen Drewermann, *Co je důležité, je očím neviditelné: Hlubinně psychologický výklad Malého prince*, CDK 1996). Nepřilepuje a násilně nepřipíná k Tolkienovým textům odborná vysvětlení, jak to asi celé bylo nebo nebylo. Nepřivlastňuje ikonické dílo teologickému či církevnímu prostředí a z desítek a stovek postav nedělá jakési paralelní biblické hrdiny, převlečené jen do jiných šatů a mluvících jinak než hebrejsky, aramejsky nebo řecky. Vůbec ne. Svou knihou pomáhá čtenáři přemýšlet nad spodními proudy Tolkienova literárního vyprávění. Obrací nás také k podstatě našeho života, odehrávajícího se v plynutí času sice v jiných reáliích, ale přesto

v totožných antropologických a teologických (náboženských) konstantách. Glum, Aragorn, Gandalf, Galadriel nebo Frodo Pytlík, Silmarillion, Středozem a všechna další stvoření, místa a události nás v Hoškově reflexi daleko víc spojují se světem mýtu, slova a přírody, který je, buď jak buď, pro člověka bez ohledu na jeho vyznání a světonázor důležitý, i kdyby si toho (už) nebyl vědom. Překvapení, která čtenář nad jeho textem zažije, by sama zasloužila zaznamenání.

Sloužím Tajnému ohni je podle mého mínění dosud nejlepší Hoškovou knihou, která ční nad podobnými tituly téhož žánru a která dává smysl religionistice jako vědě, jež nechce být jen školskou disciplínou, exkluzivistiky pěstovanou za zdmi vysokých škol. Takovou práci nelze vytvořit bez osobní účasti, vkladu vlastního tezauru intelektuálního a duchovního poznání, a už vůbec by nemohla vzniknout, kdyby šlo výhradně o téma ohledávané nezúčastněným pohledem pozitivisticky zaměřeného vědce. Domnívám se, že kniha musí mít své pokračování a že zároveň podnítl nové způsoby a metody vědecké reflexe, která bude mít na zřeteli vztah k širšímu publiku čtenářů. A i když mě Tolkienovy knihy nezasáhly ani zčásti tak silně jako Pavla Hoška, přiměl mne se jimi pročíst a mít z nich už napoprvé užitek právě díky jeho reflexím, které se v toku času rozhodně neztratí. Za to jsem mu vděčný a za to mu děkuji.

Pavel Hošek, *Sloužím Tajnému ohni*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2020.